

ДАРКО ДИМОВСКИ: ЗЛОЧИН МРЖЊЕ, Центар за публикације Правног факултета Универзитета у Нишу, 2020, стр. 412.

Проф. др Марина М. Симовић

Недавно је у издању Центра за публикације Правног факултета Универзитета у Нишу изашла из штампе монографија “Злочин мржње”, аутора др Дарка Димовског, ванредног професора Правног факултета Универзитета у Нишу. Веома малом броју радова исписаних у нас о проблемима злочина мржње, на овај начин се придружио и Димовски - да попуни једну недопустиву празнину у понешто занемареној области озбиљније теоријске расправе о овој проблематици.

Аутор посебно наглашава да злочини мржње спадају у насилна кривична дјела. Она представљају дио општег криминалитета, али се од других кривичних дјела разликују у погледу мотивације која се огледа у постојању предрасуда. Иако злочин мржње није феномен својствен само савременом друштву, јер су се ови злочини вршили још у античком добу, па кроз цијелу људску историју, овај облик криминалитета насиља постао је предмет интересовања прегалника научне мисли тек осамдесетих година прошлог вијека. Од тада су публиковане бројне кривичноправне и криминолошке студије о злочинима мржње, али још увијек има мјеста његовом даљем проучавању, јер су предрасуде према „другачијим“ особама, које чине суштину овог облика криминалитета, само појачане избијањем мигрантске кризе, ратом у Сирији, тзв. „арапским прољећем“ и друго. У Републици Србији су ријетко публиковани научни чланци у којима је обрађиван феномен злочина мржње. Стога је аутор сматрао да своје интересовање о злочину мржње преточи у стварање једне монографске публикације у којој би публиковао своја сазнања о овом облику криминалитета насиља.

Дарко Димовски је научни стваралац који је више од једне деценије присутан у српској кривичноправној науци. Тренутно је потпредсједник невладине организације „Клуб за Moot Court, дебат у реторику *Iustitia*

Ниш“¹. Био је шеф Правне клинике на Правном факултету од 2016. до 2019. године. Живи у Нишу. Уписао је Правни факултет у Нишу академске 2003/2004. године, а дипломирао 2007. године, са просјечном оцјеном 9,52. Докторске студије, уписане у академској 2007/2008. години на Катедри за кривичноправне науке, завршио је са просјечном оцјеном 9,5. Докторску дисертацију под називом „Криминолошки аспект убиства“ Димовски је одбранио у марту 2013. године, а изабран за ванредног професора у јуну 2018. године.

У складу са наставним планом и програмом, Димовски предаје на основним студијама предмете: Криминологија, Виктимологија, Пенологија, Правне родне студије и Клиничко правно образовање. Што се тиче мастер програма, предаје предмете: Извршење кривичних санкција, Криминалитет насиље и Организовани криминалитет. Бави се и предавањем на мастеру унутрашњих послова на предметима: Насиље у породици и Компјутерски криминалитет. На докторским студијама предаје Криминологију, Пенологију и Криминологију малољетничке делинквенције. Био је гостујући предавач у Србији и иностранству из области Криминологије, као и Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, развијајући широку мрежу у многим академским и истраживачким институцијама и размјењујући знање и искуство са колегама са различитих универзитета. У посљедње три године одржавао је обуке из области примјене Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода и судске праксе Европског суда за људска права студентима права у Нишу - Србији и Штипу - Сјеверна Македонија.

Димовски има велико истраживачко искуство које је резултирало великим бројем научних чланака из области кривичног права и људских права, као и учешћем на бројним домаћим и међународним научним и конференцијским скуповима. Аутор је неколико монографија и више десетина научних чланака који су публиковани у најзначајнијим часописима. Обиман рад и остварено импресивно дјело, посебно у области криминологије, виктимологије и пенологије, издвајају Димовског као ствараоца чије га прегалаштво, ерудиција и посвећеност раду са студентима и укупна активност

¹ Према одлуци декана Правног факултета, постављен је за академског тренера за такмичење у Moot Court при Европском суду за људска права. Од 2012. године, он и тимови које је водио освојили су неколико регионалних и европских награда. Наиме, 2012. године његов тим освојио је награду за друго мјесто, 2013. године тим је награђен за најбоље поднеске, у 2014. години је освојио прво мјесто. Потом је у суперфиналу на такмичењу из симулације пред Европским судом за људска права његов тим освојио прво мјесто. У 2015. години екипа, коју је водио, освојила је прво мјесто, а на суперфиналу на такмичењу из симулације пред Европским судом за људска права освојила је друго мјесто. У 2016. години његов тим освојио је треће мјесто, 2017. године прво мјесто, 2018. године треће мјесто, а 2019. године четврто мјесто.

представљају као личност која ауторитативно и аналитички може да свједочи о актуелним питањима кривичноправне науке у Србији.

У монографском дјелу *Злочин мржње* Димовски систематски анализира феномен злочина мржње, и то на један специфичан, за српску кривичноправну мисао неубичајен начин - свеобухватном анализом злочина мржње кроз призму кривичног материјалног права, кривичног процесног права, криминологије и виктимологије. Књига одговара на средишна питања злочина мржње. Структурално, књига се састоји из десет цјелина: Увод, Феномен злочина мржње, Однос злочина мржње према предрасудама, дискриминацији, говору мржње, криминалитету прогањања и расизму, Нормативни оквир злочина мржње, Нормативни оквир злочина мржње у Републици Србији кроз историју, Доказивање злочина мржње, Могућности примјене ресторативне правде на злочин мржње, Превенција злочина мржње, Виктимолошки аспект злочина мржње и Закључак. У њима аутор покрива све аспекте злочина мржње.

У првом дијелу монографије, који носи назив *Феномен злочина мржње*, аутор посебну пажњу посвећује одређењу појма злочина мржње, уз навођење неколико дефиниција. Аутор истиче недоумицу да ли је термин злочин мржње адекватан. Наиме, суштина злочина мржње јесте у постојању предрасуде, што указује да постоји могућност да се, поред термина злочин мржње, употребљава термин злочин из предрасуде. Поред одређивања појма злочина мржње, аутор се бави представљањем података о распрострањеношћу злочина мржње, облицима његовог испољавања, уз навођење примјера за сваки од облика. Посљедњи дио посвећен је анализи посљедица вршења злочина мржње.

Аутор у наредном дијелу монографије анализира сличности и разлике злочина мржње, са једне стране, и предрасуда, дискриминације, говора мржње, криминалитета прогањања и расизма, са друге стране. Овај дио монографије је изузетно битан, јер само јасно појмовно разликовање ових феномена омогућава да се на адекватан начин сагледа злочин мржње и њихов однос са наведеним појавама.

Како законодавци у државама широм свијета другачије инкриминишу злочин мржње, било је неопходно једну посебну главу посветити презентовању и анализи законских рјешења у вези злочина мржње у појединим државама. Предмет анализе у дијелу под називом *Нормативни оквир злочина мржње* су била законска рјешења злочина мржње у Сједињеним Америчким Државама, Аустралији, Великој Британији, Француској, Њемачкој, Италији, Шведској, Аустрији и Белгији. Представљањем различитих законских рјешења дата је могућност да се читаоци упознају са различи-

тим начинима инкриминације овог феномена и да спознају на који начин је најцјелисходније законом забранити вршење кривичних дјела у чијим основама је предрасуда.

Наредни дио монографије посвећен је нормативном оквиру злочина мржње у Републици Србији кроз историју. Наиме, Димовски анализира законска рјешења у којима је постојала инкриминација одређених кривичних дјела и других закона гдје је мржња саставни дио бића противправних понашања. У овом дијелу анализирана су и позитивноправна законска рјешења у вези злочина мржње у Републици Србији.

Доказивање злочина мржње је предмет наредног дијела. Аутор анализира тешкоће у доказивању злочина мржње, кроз образлагање начина рада органа унутрашњих послова на откривању злочина мржње, јавног тужиоца у доказивању злочина мржње и суда у утврђивању постојања овог облика криминалитета насиља. Доношење осуђујуће пресуде за злочин мржње подразумијева координисану активност ових трију државних органа како би се на адекватан начин идентификовали елементи злочина мржње и њихово постојање било доказано на суду.

Наредни дио означен је као *Могућности примјене ресторативне правде на злочин мржње*. Поред одређивања појма ресторативне правде, аутор у овом дијелу образлаже постојеће облике, уз навођење добре праксе у погледу примјене ресторативне правде на злочине мржње у државама широм свијета. На крају анализира законске могућности у Републици Србији примјене два облика ресторативне правде на злочине мржње.

Спрјечавање вршења злочина мржње захтијева имплементацију посебних превентивних мјера. Стога је аутор, назвавши овај део монографије *Превенција злочина мржње*, образложио носиоце борбе за спрјечавање вршења злочина мржње. Уједно, у овом дијелу аутор је представио примјере добре праксе у погледу превенције злочина мржње на тај начин што је навео да мас-медији и групе за подршку треба да одиграју кључну улогу у смањивању обима овог облика криминалитета насиља.

Виктимолошки аспект злочина мржње представља наредни дио монографије. Наиме, у овом дијелу извршена је подјела на основу најчешће виктимизираних група усљед извршења злочина мржње. Тако је дат преглед виктимизације Рома. Наредна група, чија је виктимизација представљена, су припадници LGBT популације. Како су и припадници јеврејског народа изложени ризику виктимизације, аутор је представио податке о злочинима мржње код којих су жртве Јевреји. Посљедња група која је била предмет анализе су Муслимани. Аутор за сваку од наведених група даје преглед у 13 земаља, при чему код виктимизације Рома није дато стање у Сједиње-

ним Америчким Државама у којој не постоји посебна евиденција за ову групу становништва.

У *Закључку* је аутор сублимирао све оно што је било предмет анализе у овој монографској публикацији. Уједно, истакнуо је да је неопходно феномену злочина мржње у Републици Србији у будућности посветити посебну пажњу, јер се може очекивати да ће правосудни органи почети са примјеном законских могућности приликом реакција на извршена кривична дјела усљед постојања предрасуде.

Шта још рећи? Могли би на крају рећи да монографија *Злочин мржње* представља пионирски подухват аутора у једној научној материји о којој се веома мало писало код нас. Уз то, она је озбиљан прилог непрегледној компаративној литератури о овом феномену. У нашим околностима она је посебно важна јер компетентним и промишљеним исказима свједочи о важности њених темеља и оперативних принципа који на њима почивају.

Да закључимо. Аутор је успио да значајки напише тематски сложену књигу која представља добру полазну основу и подстрек другим ауторима за даља истраживања. Укратко, ова књига је пледоаје за нове односе међу људима у којима неће бити мржње; утолико је она драгоценија и за све посленике који се баве казним правом који треба да је прочитају.

У данашње вријеме посебних и нових расправа о вредновању научних радова и публикација у пољу права, различитих база података и сличних нових метода, најбољи и најјаснији индикатор вриједности неког научног рада у пољу права јесте вријеме, тј. колико траје интерес за одређени рад или колико је дуго он актуелан. Увјерени смо да ће ова врло значајна монографија трајати дуго и бити инспирација и полазиште многим будућим научницима и истраживачима.

